

כתיבתו וכבר היה לערך שעה ב' בלילה נפל עטו מידו, וצעק: עד כאן תחום שבת ואשתו ע"י צעקתו נרדמה (?). (מ)משנתה ואמר לה, כי אינו מרגיש עצמו בטוב ונראה לו כי לבו פסק מלדפוק וכאשר רצתה לילך אחר הרופא, אמר לה כי לא נחוץ ולחנם היא, כי אחרי אשר בא העת להתפרד מהעלמא דשיקרא חזו דבריו האחרונים ומיד כחצי שעה אח"כ עלתה נשמתו הקדושה בשמים בכ"ג סיון בשנת תרכ"ו.

ד. ר' שלמה סופר⁹: "ודכירנא, כי בשנת תרכ"ו בימות הקיץ, באמצע הלילה, כאשר כתב תשובה להלכה לה"ג בעל ילקוט אליעזר ז"ל¹⁰ באמצע התשובה נסתלק הגאון בפתע פתאום בלי שום חולי ומחלה".
השינויים בין התיאורים:

1. לפי מקורות א וד נפטר ר"י אסאד "פתאום"; ואילו לפי המקורות ב וג עוד הספיק לדבר לאשתו. לפי מקור ב העיר את אשתו, בעוד שלפי מקור ג "צעק עד כאן תחום שבת", וכתוצאה מכך התעוררה. לפי מקור זה גם ידע "צדיק יום פטירתו".

2. על שיחתו עם אשתו מוסרים שני מקורות אלה, כי הודיע לה על הפסקת פעימות לבו. לפי מקור ב הוסיף שה' אמר לו כי יושיבו בין אראלים, ואילו לפי מקור ג שאין לקרוא לרופא כרצונה, מפני שהגיע זמן פטירתו.

3. במקור ב נאמר כי האיגרת נכתבה "כמו שתי שעות אחרי חצות". ר"י אסאד חש ברע "ג' שעות אחרי חצות" ונפטר "אחרי רגעים מועטים כרביע שעה". יש לראות שעה זו כמדויקת, שכן נזכרת גם במקור א. במקור ג: "היה לערך שעה ב' בלילה", ונפטר "מיד כחצי שעה אח"כ". במקור ד כתוב רק: "באמצע הלילה".

4. לפי מקור א מתברר, שהאיגרת האחרונה אשר כתב היתה מיועדת לר"ע הילדסהיימר, בעוד שלמקור ג' וכנראה גם למקור ב' נשלחה לבעל "דברי חיים", ואילו למקור ד אל רז"א סופר (וראה להלן סעיף 6).

5. לפי מקורות א וב סיים את כתיבת האיגרת, בעוד שלמקורות ג וד לא סיימה. 6. על הכתוב במקור ד, לפיו נפטר "באמצע התשובה" לבעל "ילקוט אליעזר" —

יש להעיר, כי התשובה נדפסה בראש הספר, ילקוט אליעזר¹¹ בצירוף דברי הקדמה של המחבר: "באותו היום שכתב התשובה אלי בענין ס"ת ולא נגמרה, אראלים תפסו הארון ועלה לשמים. ועזב חיש מהר". הוא מוסיף, כי יש להשתאות על שכותבה יכול היה: "לכווין הלכה איזה שעות קודם מותו, כי תשובה זו נמצאה על שולחנו בתוך הכתובים באותו יום, כאשר כתב לי... נאמן ביתו". מדבריו, שהתשובה נכתבה "איזה שעות קודם מותו", לא משמע כי ר"י אסאד נפטר "באמצע התשובה". יתר על כן, יתכן ולא עסק בה כלל ביום פטירתו, שכן נאמן הבית מעיד רק ש"נמצאה על שולחנו בתוך הכתובים באותו יום". תאריך התשובה הוא: "ב"ה יום א'". כלומר, ברור שהחל בכתיבתה כמה ימים לפני פטירתו אשר היתה, כאמור, אור ליום ד. גם ר' אהרן שמואל אסאד מזכיר

ע"י האדמו"ר ר' חיים הלברשטאם, הרב מצאנו, בעל "דברי חיים". ר"ע הילדסהיימר העיר, כי עמדת ר"י אסאד, כעמדתו שלו, היתה לימינו של ר"י לעז. ראה מאמרי הנ"ל, הערה 1 עמ' רפה. 9. אגרות סופרים, ויערבודאפעסט תרצ"ט, ח"ג עמ' 41. אגב, ר"י גולדשטיין מביא תיאור זה בתולדות מהרי"א ח"ב [ללא ציון השנה] בהוסיפו: "והבאתי ג"כ מקצת בהקדמה תולדות מהרי"א [ח"א]", אך אינו מבחין בשינויים.

10. ר' זוסמן אליעזר סופר. 11. סרסבורג תרל"א.